

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น นอกจากจะได้ทราบคำศัพท์และความหมาย ประจำคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ แล้ว ยังสามารถนำผลการศึกษามาแบ่งภาษาไทยถิ่นเป็นภาษาไทยถิ่นย่อย เช่น งานวิจัยของวันทนีย์ พันธชาติ (2526) เรื่อง "ภาษาถิ่นย่อยของภาษาคำเมือง : การศึกษาคำศัพท์" ซึ่งใช้คำศัพท์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งภาษาคำเมืองออกเป็นภาษาถิ่นย่อย 2 ภาษา คือ ภาษาคำเมืองตะวันตกและภาษาคำเมืองตะวันออก โดยภาษาคำเมืองตะวันตก จะใช้ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอนและลำพูน ส่วนภาษาคำเมืองตะวันออก จะใช้ในจังหวัด ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา การแบ่งภาษาไทยถิ่นเป็นภาษาไทยถิ่นย่อยจะทำให้ทราบว่า คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นเดียวกันนั้นมิได้เหมือนกันทั้งหมด แต่จะมีคำศัพท์บางคำที่ใช้แตกต่างกันบ้าง ในงานวิจัยของ จันทรพร สุขปรดี (2531) เรื่อง " ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด" ซึ่งศึกษาการใช้คำศัพท์ในสามจังหวัดนี้ ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นย่อยแต่ละภาษาของภาษาไทยถิ่นเดียวกัน นอกจากจะมีได้เหมือนกันทั้งหมดแล้ว ยังอาจเหมือนกันมากบ้างน้อยบ้างก็ได้ ในงานวิจัยดังกล่าวนี้ได้พบว่า คำศัพท์ที่ใช้ในจังหวัดจันทบุรีและตราด จะเหมือนกันเป็นจำนวนมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้ในจังหวัดระยอง ทั้งที่เป็นภาษาไทยถิ่นกลางด้านตะวันออกเช่นเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวทำให้ดูเหมือนว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาจันทบุรีกับภาษาตราด มีมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาษาจันทบุรีกับภาษาระยอง และยังนำไปสู่ความคิดที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นย่อยในภาษาไทยถิ่นเดียวกันจะมีมากน้อยไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาไทยถิ่นเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องนี้

คำศัพท์ที่นิยมใช้ในงานวิจัยทางภาษาไทยถิ่นที่ผ่านมา มักมาจากหลายหมวดคละกัน เช่น กริยา วิเศษณ์ ชื่อพืช ชื่อสัตว์ ชื่อสิ่งของ เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมี

การศึกษาภาษาไทยถิ่นจากคำศัพท์หมวดใดหมวดหนึ่งเพียงหมวดเดียวดูบ้าง ซึ่งเมื่อทบทวนงานวิจัยของปฎิมา ปรมศิริ (2534) เรื่อง "การเปรียบเทียบระดับการใช้ภาษาคำเมืองในจังหวัดเชียงใหม่" ได้พบข้อสังเกตที่ว่า คำศัพท์หมวดพืชจะแตกต่างไปจากคำศัพท์หมวดอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า คำศัพท์หมวดพืชยังคงอนุรักษ์การใช้ภาษาคำเมืองไว้สูงมาก ในขณะที่คำศัพท์หมวดอื่น ๆ ได้เปลี่ยนไปใช้ภาษามาตรฐานแทนเป็นจำนวนมากแล้ว จากงานของปฎิมาทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า คำศัพท์ในหมวดพืชเป็นหมวดที่น่าสนใจและเหมาะสมที่จะใช้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่นและภาษาไทยถิ่นย่อยต่อไป ประกอบกับผู้วิจัยมีความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาศาสตร์อยู่บ้าง จึงคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคำศัพท์ในงานวิจัยนี้

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่นนั้น จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่านักภาษาศาสตร์ยังไม่มีข้อยุติในการจัดกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่น กล่าวคือ ฮาร์ตแมน (1977) พัง กวย ลี (1977) และเชมเบอร์เลน (1972) จัดให้ภาษาคำเมือง (หรือภาษาไทยถิ่นเหนือ) อยู่คนละกลุ่มกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ กล่าวคือ จะจัดให้ภาษาคำเมืองอยู่คนละกลุ่มกับภาษาไทยถิ่นอีสาน(หรือภาษาไทยลาว) ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ ในขณะที่บราวน์ (1965) จัดให้ภาษาไทยถิ่นใต้อยู่คนละกลุ่มกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ คือ จัดให้ภาษาไทยถิ่นใต้อยู่คนละกลุ่มกับภาษาคำเมือง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นกลาง

ผู้วิจัยทดลองศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่น ในงานวิจัยเรื่อง "การแปรของคำเรียกชื่อพืช"(สุรางคนา แก้วน้ำดี:2533) และพบเช่นเดียวกับฮาร์ตแมน, พัง กวย ลี และเชมเบอร์เลนคือ คำศัพท์ในภาษาคำเมืองจะแตกต่างไปจากภาษาไทยถิ่นอื่นๆ มากที่สุด แต่เนื่องจากในงานวิจัยดังกล่าวมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ทำให้ไม่สามารถคัดเลือกผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้ อีกทั้งหน่วยอรรถที่ใช้จำนวนหนึ่ง ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บอกภาษา จึงจำเป็นต้องศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นย่อย (Sub Dialect) มีความสำคัญต่อการศึกษาภาษาถิ่น (Dialect) เพราะจะช่วยให้เห็นรายละเอียดของความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นได้ และเท่าที่ผ่านมา ยังไม่มีผู้ใดนำความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นย่อยมาพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่น ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นย่อย ซึ่งใช้ข้อมูลเฉพาะคำศัพท์ในหมวดพืชเพียงหมวดเดียว มาพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมคำศัพท์ที่เป็นคำเรียกชื่อพืชในภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษา ได้แก่ ก) ภาษาคำเมืองตะวันตกและตะวันออก ข) ภาษาไทยถิ่นอีสานเหนือและอีสานใต้ ค) ภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นกลางตะวันออก ง) ภาษาไทยถิ่นใต้สายโซ่เขาและสายนครศรีธรรมราช รวมทั้งสิ้น 8 ภาษาถิ่นย่อย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการแปรของคำเรียกชื่อพืชในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าว
3. เพื่อใช้ผลการศึกษาในข้อ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ

1.3 สมมติฐาน

1. การใช้คำศัพท์เรียกชื่อพืชในภาษาไทยถิ่นมี 3 ลักษณะคือ ใช้ศัพท์ต่างกัน เรียกพืชชนิดเดียวกัน ใช้คำที่เป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน เรียกพืชชนิดเดียวกัน และใช้ศัพท์เดียวกัน เรียกพืชชนิดเดียวกัน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นย่อยในภาษาถิ่นเดียวกันจะมีมากกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นย่อยของภาษาถิ่นต่างภาษา
3. ภาษาถิ่นย่อยของภาษาถิ่นเดียวกันจะสัมพันธ์กับภาษาถิ่นย่อยของภาษาถิ่นอื่น ๆ ไม่เท่ากัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาการแปรของคำศัพท์เฉพาะรายการที่อยู่ในอาณาจักรพืช (Kingdom Plantae) ตามแนวความคิดของนักวิทยาศาสตร์ชื่อ วิตเทเกอร์ (Whittaker 1969 อ้างถึงใน ชีววิทยา ทบวงมหาวิทยาลัย : 2530) จำนวน 180 รายการ
2. สัมภาษณ์ผู้บอกภาษารวม 8 ภาษาถิ่น ดังต่อไปนี้คือ

ภาษาที่ใช้ในจังหวัดเชียงใหม่	ให้เป็นตัวแทนของ	ภาษาคำเมืองตะวันตก
ภาษาที่ใช้ในจังหวัดแพร่	" ——— "	ภาษาคำเมืองตะวันออก

ภาษาที่ใช้ในจังหวัดเลย	ให้เป็นตัวแทนของ	ภาษาอีสานเหนือ
ภาษาที่ใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี	" ——— "	ภาษาอีสานใต้
ภาษาที่ใช้ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ¹	" ——— "	ภาษาไทยถิ่นกลาง
ภาษาที่ใช้ในจังหวัดระยอง	" ——— "	ภาษาไทยถิ่นกลางตะวันออก
ภาษาที่ใช้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	" ——— "	ภาษาไทยถิ่นใต้สายไชยา
ภาษาที่ใช้ในจังหวัดสงขลา	" ——— "	ภาษาไทยถิ่นใต้สายนครศรีธรรมราช

3. ความคุมตัวแปรทางสังคมของผู้บอกภาษา โดยเลือกผู้บอกภาษาที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพเหมือนกัน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ศัพท์จะพิจารณาเฉพาะเสียงพยัญชนะและเสียงสระเท่านั้น

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. แสดงให้เห็นว่าภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นมีความสำคัญในการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่น
2. เป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่นย่อยในด้านเสียง
3. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติตระกูลไท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกภาษาไทยถิ่นที่พูดที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแทนภาษาไทย กรุงเทพฯ เพราะต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาการสัมผัสภาษา เนื่องจากในปัจจุบันมีการอพยพของแรงงานจากท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศเข้าสู่กรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หัวข้อที่ผู้วิจัยนำมาทบทวนเพื่อใช้ในงานวิจัยนี้ คือ วิธีการทางวิทยาภาษาถิ่น และการแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นและภาษาไทยถิ่นย่อย

1.6.1 วิธีการทางวิทยาภาษาถิ่น ผู้วิจัยทบทวนเฉพาะในแง่ของการศึกษาคำศัพท์เท่านั้น งานที่ศึกษาได้แก่ กัลยา(2526) วันทนี(2526) วารี (2526) ประภาพรรณ(2527) วิจินต์และคณะ(2529) จำลอง(2528) ดวงใจ(2529) จันทิราพร(2531) ชลิดา(2533) สุนีย์พร(2534) และระพีพรรณ(2535) โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

1) วิธีการเก็บข้อมูล พบว่ามีใช้กันอยู่ 3 วิธีคือ

ก) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ได้แก่ งานของประภาพรรณ (2527) วิจินต์และคณะ(2529)

ข) ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ได้แก่ งานของวันทนี(2526) วารี(2526) ดวงใจ(2529) จันทิราพร(2531) ชลิดา(2533) สุนีย์พร(2534) และระพีพรรณ(2535)

ค) ใช้ทั้ง 2 วิธีร่วมกัน ได้แก่ งานของจำลอง(2528)

การเลือกวิธีเก็บข้อมูลแบบใดขึ้นอยู่กับ จำนวนจุดเก็บข้อมูล จำนวนหน่วยย่อยที่ใช้ และประเภทของหน่วยย่อย ถ้างานวิจัยใดศึกษาคำศัพท์เป็นพื้นที่กว้าง เช่น งานวิจัยของวันทนี(2526)ซึ่งต้องใช้จุดเก็บข้อมูลจำนวนมากถึง 125 จุด การใช้แบบสอบถามก็จะช่วยให้เกิดความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก แต่ถ้างานวิจัยใดต้องการศึกษาหน่วยย่อยเป็นจำนวนมาก เช่น งานวิจัยของประภาพรรณ(2527) ซึ่งใช้หน่วยย่อยถึง 2,602 รายการ ก็จำเป็นต้องสัมภาษณ์ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ถ้าหน่วยย่อยนั้นเป็นนามธรรมหรือเป็นหน่วยย่อยที่อาจเข้าใจผิดได้ง่าย ก็จำเป็นต้องใช้การสัมภาษณ์ด้วยตนเองเช่นกัน

2) รายการคำ หน่วยบรรณทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยมักเรียกกันสั้น ๆ ว่า รายการคำ ที่มาของรายการคำที่ใช้ในแต่ละงานวิจัยนั้น มีทั้งรายการคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและรายการคำที่คัดเลือก ปรับปรุง เพิ่มเติมจากงานวิจัยอื่น โดยรายการคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้แก่ รายการคำในงานของวันทนี (2526) วิจินตน์และคณะ(2529) ประภาพรรณ(2527) และจันทิราพร(2531) ส่วนรายการคำที่คัดเลือก ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมจากงานวิจัยอื่น ได้แก่ รายการคำในงานของวารีย์(2526) จำลอง(2528) ดวงใจ(2529) ชลิดา(2533) และสุนีย์พร(2534)

รายการคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองนั้น คัดมาจากคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรม ภาษาถิ่น บทความ หรือหนังสือเกี่ยวกับถิ่นที่ทำการศึกษ เช่น วันทนี(2526) คัดคำศัพท์จากหนังสือ"อุ้มคำเมือง"(สงวน ไซติสุขรัตน์ :2517) จันทิราพร(2531) คัดคำศัพท์จากบทความภาษาถิ่นระยอง, (ไพบุลย์วิริยคุณ:2526) และภาษาถิ่นจันทบูรณ์ (ไพเราะวรรณสุข:2526) ประภาพรรณ(2527) คัดคำศัพท์จากงานวิจัยภาษาไทยถิ่นใต้และพจนานุกรมภาษาไทยถิ่นใต้(2525) เมื่อคัดคำศัพท์จากบทความ หรือ หนังสือต่าง ๆ ได้แล้ว ผู้วิจัยเหล่านี้มักจะนำไปทดสอบตามขั้นตอนที่วางไว้เบื้องต้น ก่อนนำไปทำเป็นแบบสอบถามต่อไป

ส่วนรายการคำที่ผู้วิจัยคัดเลือกจากงานวิจัยอื่น ๆ อาจมีวิธีการทดสอบเบื้องต้นบางอย่าง เพื่อปรับปรุงและนำไปใช้ในงานของตน เช่น จำลอง(2528) ใช้รายการคำของวันทนี(2526) และเพิ่มเติมด้วยรายการคำที่แทนด้วยศัพท์มากกว่า 1 ศัพท์ในภาษาถิ่นลำปาง ระพีพรรณ(2535)เลือกรายการคำของประภาพรรณ(2527)โดยเอาเฉพาะรายการคำที่ภาษาถิ่นสงขลาใช้แตกต่างจากภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช แล้วนำไปทดสอบเบื้องต้นเพื่อหารายการคำที่ภาษาถิ่นสงขลา ภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช และภาษาถิ่นพัทลุงใช้แตกต่างกัน ก่อนจะนำไปใช้สร้างแบบสอบถามต่อไป

ทางด้านจำนวนรายการคำหรือจำนวนหน่วยบรรณนั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เช่น ถ้าต้องการศึกษาภาษาอย่างกว้าง ๆ ก็จำเป็นต้องใช้หน่วยบรรณเป็นจำนวนมากจากหลาย ๆ หมวด แต่ถ้าต้องการแบ่งเขตภาษา เพียงบางบริเวณก็จะใช้หน่วยบรรณน้อยลง โดยเลือกเฉพาะหน่วยบรรณที่บริเวณที่ต้องการศึกษามีการใช้ศัพท์ต่างกัน งานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาจากหน่วยบรรณหลาย ๆ หมวด (แต่สำหรับงานวิจัยนี้จะใช้หน่วยบรรณหมวดพืชเพียงหมวดเดียว) สำหรับหน่วยบรรณที่ใช้กันนั้น มี

ตั้งแต่ 6 - 2,602 หน่วยรรถ ทั้งนี้จำนวนหน่วยรรถจะสัมพันธ์กับวิธีการเก็บข้อมูลและจำนวนจุดเก็บข้อมูล กล่าวคือ ถ้าจำนวนจุดเก็บข้อมูลมาก จำเป็นต้องใช้การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ทำให้ต้องจำกัดจำนวนหน่วยรรถในแบบสอบถาม เพราะหากว่ามีจำนวนหน่วยรรถมากเกินไป อาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ยอมตอบแบบสอบถาม หรือตอบมาแบบไม่ระมัดระวังได้ แต่ถ้ามีจุดเก็บข้อมูลเพียงไม่กี่จุด ก็สามารถเดินทางไปเก็บด้วยตนเองได้ และสามารถใช้รายการค่าเป็นจำนวนมากได้

3) การกำหนดผู้บอกภาษา งานวิจัยที่ใช้การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ นิยมให้บุคคลในหน่วยงานทางการศึกษา เช่น อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประจำตำบล หรือศึกษานิเทศก์อำเภอ เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้เหตุผลว่าบุคคลดังกล่าวให้ความสำคัญกับการศึกษามากกว่าบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ส่วนงานวิจัยที่ออกเก็บข้อมูลด้วยตนเองจะมีโอกาสเลือกผู้บอกภาษาได้มากขึ้น นิยมใช้บุคคลในท้องถิ่นซึ่งมีความรู้ในระดับ ป.4 อายุประมาณ 40-60 ปี ไม่เคยโยกย้ายถิ่น และมีอวัยวะในการออกเสียงเป็นปกติ

4) การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ศัพท์ เพราะต้องการทราบว่าค่าที่เก็บข้อมูลมาได้ที่ใช้แทนแต่ละหน่วยรรถ เป็นรูปแบบของศัพท์เดียวกัน หรือเป็นคนละศัพท์ โดยเกณฑ์ที่นิยมใช้ก็คือ ถ้าจำนวนพยางค์ต่างกัน มักจัดให้เป็นคนละศัพท์ ถ้ามีความคล้ายคลึงทางเสียง ก็จัดเป็นรูปแบบของศัพท์เดียวกัน ทั้งนี้จะมีเกณฑ์ทางเสียงระบุไว้ชัดเจนว่า ความคล้ายคลึงทางเสียงระดับใดที่จะจัดให้เป็นรูปแบบของศัพท์เดียวกัน

สำหรับวารีจะใช้เกณฑ์ที่แตกต่างไปบ้างเล็กน้อย คือ วารีจะให้ความสำคัญกับพยางค์ท้ายในคำหลายพยางค์ กล่าวคือถ้าหน่วยรรถใดมีคำแทนหน่วยรรถมากกว่า 1 คำขึ้นไป และพยางค์ท้ายของคำเหล่านั้นเหมือนกัน ก็จัดให้เป็นศัพท์เดียวกัน

ส่วนงานของจันทราพรไม่ใช้การวิเคราะห์ศัพท์ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยให้เหตุผลว่า ในแต่ละหน่วยรรถมีคำเพียง 1-3 คำ เท่านั้นที่ปรากฏหนาแน่น คำอื่น ๆ จะมีการปรากฏเพียงไม่กี่จุดเท่านั้น และได้แสดงการปรากฏของคำทุกคำลงบนแผนที่ให้เห็นอย่างชัดเจน

5) การแสดงผล งานวิจัยส่วนใหญ่จะแสดงผลโดยการใช้แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ศัพท์นั้น ๆ แต่สำหรับงานของประภาพรรณ(2527) จะแสดงผลด้วยตารางแสดงการเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ระหว่างภาษาถิ่นย่อยที่ทำการศึกษา

1.6.2 การแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นและภาษาไทยถิ่นย่อย

การศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นเท่าที่ผ่านมา นักภาษาศาสตร์ได้จัดให้ภาษาคำเมือง ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ อยู่ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ และได้มีการศึกษาภาษาในกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง สำหรับงานวิจัยที่ทำการแบ่งกลุ่มภาษาในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ทั้ง 4 ภาษาถิ่น ที่ผู้วิจัยได้นำมาทบทวนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่น ได้แก่ งานของบราวน์(1965) เชมเบอร์เลน(1972) ชาร์ตแมน (1977) และฟัง กวย ลี(1977) งานวิจัยเหล่านี้ใช้เกณฑ์ต่าง ๆ กันมาแบ่งกลุ่มภาษาไทย ถิ่นที่นำมาใช้ ได้แก่ เกณฑ์การกลายเสียงของเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมซึ่งมีผลกับวิวัฒนาการของระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลูก เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ เกณฑ์การยัดเสียงสระและเกณฑ์การใช้ศัพท์ร่วมกัน

นักภาษาศาสตร์ทั้ง 4 ใช้เกณฑ์เหล่านี้แตกต่างกันออกไป คือ เชมเบอร์เลน ใช้คำศัพท์กับวิวัฒนาการของระบบเสียงวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ ฟัง กวย ลีใช้คำศัพท์กับการกลายเสียงของเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม และวิวัฒนาการของระบบเสียงวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ ชาร์ตแมน ใช้การกลายเสียงของเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม และการยัดเสียงสระเป็นเกณฑ์ และสำหรับ บราวน์ ใช้การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบลักษณะกลุ่มย่อยและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มย่อยของภาษาไทยถิ่นที่ได้จากงานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ทั้ง 4 จะพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มย่อยตามการวิเคราะห์ของ ชาร์ตแมน ,ฟัง กวย ลีและ เชมเบอร์เลน นั้นเหมือนกัน คือ จัดให้ กลุ่มไทยถิ่นเหนือ อยู่คนละกลุ่มกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ (ซึ่งได้แก่ กลุ่มไทยอีสาน กลุ่มไทยถิ่นกลางและกลุ่มไทยถิ่นใต้) สำหรับการแบ่งกลุ่มของ บราวน์ จะแตกต่างไปจากนักภาษาศาสตร์ท่านอื่นๆ คือ บราวน์ จัดให้ ภาษาไทยถิ่นใต้ มีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ทั้ง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นกลาง

ส่วนงานวิจัยที่นำมาทบทวนเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทยถิ่น ได้แก่

งานของบรราน (1965) วันทนี (2526) วารี (2526) ประภาพรรณ (2527) และจันทิราพร (2531) แต่ละงานวิจัยจะศึกษาภาษาถิ่นย่อยของแต่ละภาษาไทยถิ่น มีเพียงงานวิจัยของบรรานเท่านั้นที่ศึกษาภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่น ทั้ง 4 ภาษา ดังต่อไปนี้

1) เจ มาร์วิน บรราน (1965) แบ่งกลุ่มย่อยของแต่ละภาษาไทยถิ่น ด้วยเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ พบว่า

ก) ภาษาไทยถิ่นเหนือ ประกอบด้วย 5 กลุ่มภาษาถิ่นย่อย คือ ภาษาถิ่นเชียงราย ภาษาถิ่นเชียงใหม่ ภาษาถิ่นแพร่ ภาษาถิ่นน่าน และภาษาถิ่นลำปาง

ข) ภาษาไทยลาว ประกอบด้วย 3 กลุ่มภาษาถิ่นย่อย คือ ภาษาถิ่นย่อยกลุ่มหลวงพระบาง (ได้แก่ ภาษาถิ่นเลย) ภาษาถิ่นย่อยกลุ่มเวียงจันทน์ (ได้แก่ ภาษาถิ่นอุบล ฯ) ภาษาถิ่นย่อยกลุ่มย้อ (ได้แก่ ภาษาถิ่นสกลนคร)

ค) ภาษาไทยถิ่นกลาง ประกอบด้วย 3 กลุ่มภาษาถิ่นย่อย คือ ภาษาถิ่นย่อยกลุ่มกรุงเทพฯ ฯ ภาษาถิ่นย่อยกลุ่มสุพรรณบุรี และภาษาถิ่นย่อยกลุ่มโคราช

ง) ภาษาไทยถิ่นใต้ ประกอบด้วย 2 กลุ่มภาษาถิ่นย่อย คือ ภาษาถิ่นย่อยกลุ่มนครศรีธรรมราชและภาษาถิ่นย่อยกลุ่มตากใบ ซึ่งภาษาถิ่นย่อยกลุ่มนครศรีธรรมราชยังแบ่งออกเป็นสายย่อย 2 สายคือ สายไชยา (จ.สุราษฎร์ ฯ) และสายนครศรีธรรมราช (จ.นครศรีธรรมราช จ.สงขลา)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) วันทนี (2526) แบ่งกลุ่มย่อยของภาษาคำเมือง โดยการศึกษาการใช้ศัพท์คำเมืองใน 8 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า ภาษาคำเมืองแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มภาษาย่อย คือ

ก) ภาษาคำเมืองตะวันตก ใช้ในบริเวณจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และลำพูน

ข) ภาษาคำเมืองตะวันออก ใช้ในบริเวณจังหวัด ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา

3) ประภาพรรณ (2527) แบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้สายนครศรีธรรมราช (ได้แก่ ภาษาที่ใช้ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และ

จังหวัดสงขลา) โดยการศึกษาการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ใน 3 จังหวัด คือ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา พบว่า คำศัพท์ที่ใช้ในนครศรีธรรมราช มีความคล้ายคลึงกันกับคำศัพท์ที่ใช้ในสงขลามากกว่าสุราษฎร์ธานี จึงแบ่งภาษาไทยถิ่นใต้บริเวณ 3 จังหวัดนี้ออกเป็น 2 กลุ่มภาษาย่อย คือ

ก) ภาษาไทยถิ่นใต้สายไชยา ใช้ในบริเวณจังหวัด สุราษฎร์ธานี

ข) ภาษาไทยถิ่นใต้สายนครศรีธรรมราชใช้ในบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา

4) จันทிரพร (2531) ศึกษาภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นกลางโดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ พบว่า คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นกลางตะวันออกมีความแตกต่างไปจากคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นกลาง(กรุงเทพฯ) ทั้งนี้พบว่า ภาษาระยะมีการใช้ศัพท์ต่างไปจากภาษาไทยถิ่นตะวันออกอื่น ๆ (ซึ่งได้แก่ ภาษาจันทบุรี และภาษาตราด) มากที่สุด

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การแปร หมายถึง การที่รูปของคำ ๆ หนึ่ง หรือหน่วยเสียงในคำ ๆ หนึ่ง ในภาษาหนึ่ง แตกต่างไปจากรูปของคำ ๆ เดียวกัน หรือหน่วยเสียงในคำ ๆ เดียวกัน ในอีกภาษาหนึ่ง

คำเรียกชื่อพืช หมายถึง คำ หรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกพืช อาจประกอบด้วยส่วนที่เป็นชื่อพืชซึ่งเป็นวิสามานยนามเพียงส่วนเดียว หรือประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ ซึ่งสามารถบอกประเภทของพืช บอกส่วนต่าง ๆ ของพืช หรือบอกการนำไปใช้ รวมอยู่กับชื่อพืชด้วยกันก็ได้

ชื่อพืช เป็นวิสามานยนามหรือนามชี้เฉพาะที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้เรียกพืช จะไม่มีคำออกประเภท คำบอกส่วนต่าง ๆ ของพืช หรือคำบอกวัตถุประสงค์ในการนำมาใช้ใด ๆ ทั้งสิ้น

ความสัมพันธ์ หมายถึง ความเกี่ยวข้องกัน ในที่นี้หมายถึง ความเกี่ยวข้องกันของภาษา ภาษาที่มีความสัมพันธ์กันมากจะเกี่ยวข้องกันมากด้วย ความเกี่ยวข้องกันนี้

อาจเป็นเรื่องของการที่มีหน่วยเสียง มีรูปศัพท์ หรือมีโครงสร้างประโยคเหมือนกัน หรือคล้ายกันเป็นจำนวนมากก็ได้

ภาษาไทยถิ่นหรือภาษาไทยถิ่นใหญ่ หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาไทยที่แปรไปตามถิ่นที่อยู่ของผู้พูด ภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้มีอยู่ 4 ภาษา คือ ภาษาคำเมือง ภาษาอีสาน ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้

ภาษาไทยถิ่นย่อย หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาไทยถิ่นใหญ่ ในที่นี้ภาษาถิ่นย่อยของภาษาคำเมือง ได้แก่ ภาษาเชียงใหม่และภาษาแพร่ ภาษาถิ่นย่อยของภาษาอีสาน ได้แก่ ภาษาเลยและภาษาอุบล ภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ ภาษายุทธยา และภาษาระยอง ภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ ภาษาสุราษฎร์ธานีและภาษาสงขลา